

2008

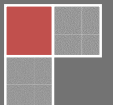
TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi
Rekabet Forumu

**KÜRESEL REKABETTE
TÜRKİYE'NİN YERİ:
KISA BİR DEĞERLENDİRME**

REF Taslak Makale 04/2008

Sumru Öz

Ekim 2008

TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu

TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu (REF), Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) ve Sabancı Üniversitesi ortak girişimleri ile 1 Mart 2003 tarihinde kurulmuş bir araştırma merkezidir. Amacı, genel olarak küreselleşme, özel olarak da Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde uluslararası piyasalarda Türk özel sektörünün kalıcı bir pazar payı elde edebilmesi için gerekli rekabet gücü, inovasyon ve teknoloji yönetimi ve kıyaslama çalışmalarını yapmaktır. REF çalışmalarını; araştırma, bilgi yayılımı ve işbirlikleri başlıkları altında sürdürmekte; faaliyetlerini, görüşlerini ve rekabetçilik alanındaki gelişmeleri kamuoyu ile web sitesi (www.ref.sabanciuniv.edu) ve Rekabet Postası başlıklı bülteni ile paylaşmaktadır.

©2008, REF

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca, kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

GİRİŞ

Dünya Ekonomik Forumu'nun 134 ülkeyi kapsayan 2008–2009 Küresel Rekabet Endeksi'ne göre Türkiye 10 basamak birden gerileyerek 63'üncü sırada yer aldı. Aynı endekste Türkiye geçen sene 131 ülke arasında 53'üncü sıraya kadar yükselmişti. 2001 krizi sonrasında yapılan reformların bir yansıması olarak son iki yılda toplam 20 ülkenin önüne geçmiş olan Türkiye'nin bu yıl yaşadığı hızlı düşüş, AB üyelik müzakerelerinin durma noktasına gelmesiyle birlikte reform sürecinin yavaşlamasına bağlanabilir. Geçtiğimiz yılın sıralamasında AB ile üyelik müzakerelerini sürdüren ülkelerden Hırvatistan'ın önünde yer alan Türkiye, bu yıl geriye düşmüş durumda. Ancak yine de Türkiye, AB üyeleri ve aday ülkeler arasından Yunanistan (67), Romanya (68), Bulgaristan (76) ve Makedonya'nın (89) önünde yer aldı.

Türkiye için rekabet koşullarının görece olarak iyi olduğu ürün piyasasının büyüklüğü avantaj oluştururken bazı temel konular hala üzerine eğilmeyi bekliyor. Bunlar arasında başta liman ve elektrik arzı olmak üzere altyapıyı iyileştirmek; temel eğitim ve sağlık konusuna odaklanarak beşeri sermayeyi geliştirmek; işgücü piyasasındaki sorunları aşmak ve kamu kurumlarının etkinliğini ve şeffaflığını artırmak geliyor. Gerçekten de bu yılın sıralamasındaki büyük gerilemede özellikle 57'nci sıradan 82'nci sıraya düşen kamu kurumlarına güvendedeki azalma çok etkili görünüyor. Bu gerilemenin ardında (61'den 76'ncı sıraya inen) finans piyasalarına yönelik algılamadaki bozulma da yatıyor.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2008–2009 Küresel Rekabet Raporu, dünya finans piyasalarında yaşanmakta olan krizin en çalkantılı döneminde yayımlandı. Geçtiğimiz yıl boyunca yükselen gıda ve enerji fiyatlarının üzerine son dönemde çapı büyüyen uluslararası finansal kriz ve buna bağlı olarak dünyanın başlıca ekonomilerinde görülen yavaşlama, politika yapıcılarını yeni ekonomi yönetimi biçimleri bulmaya zorluyor. Küresel Rekabet Raporu 2008-2009'un bulguları, yeni ekonomi yönetimi için politika öncelikleri belirlemede karar alıcılara yardımcı olabilir. Çünkü bugün yaşanmakta olan dalgalanmalar, rekabetçiliği destekleyen bir ekonomik ortamın bu tür şokları geçiştirmek ve böylece ileriye dönük kalıcı bir ekonomik başarı sağlamak için ne denli önemli olduğunu gösteriyor.

KÜRESEL REKABET ENDEKSİ

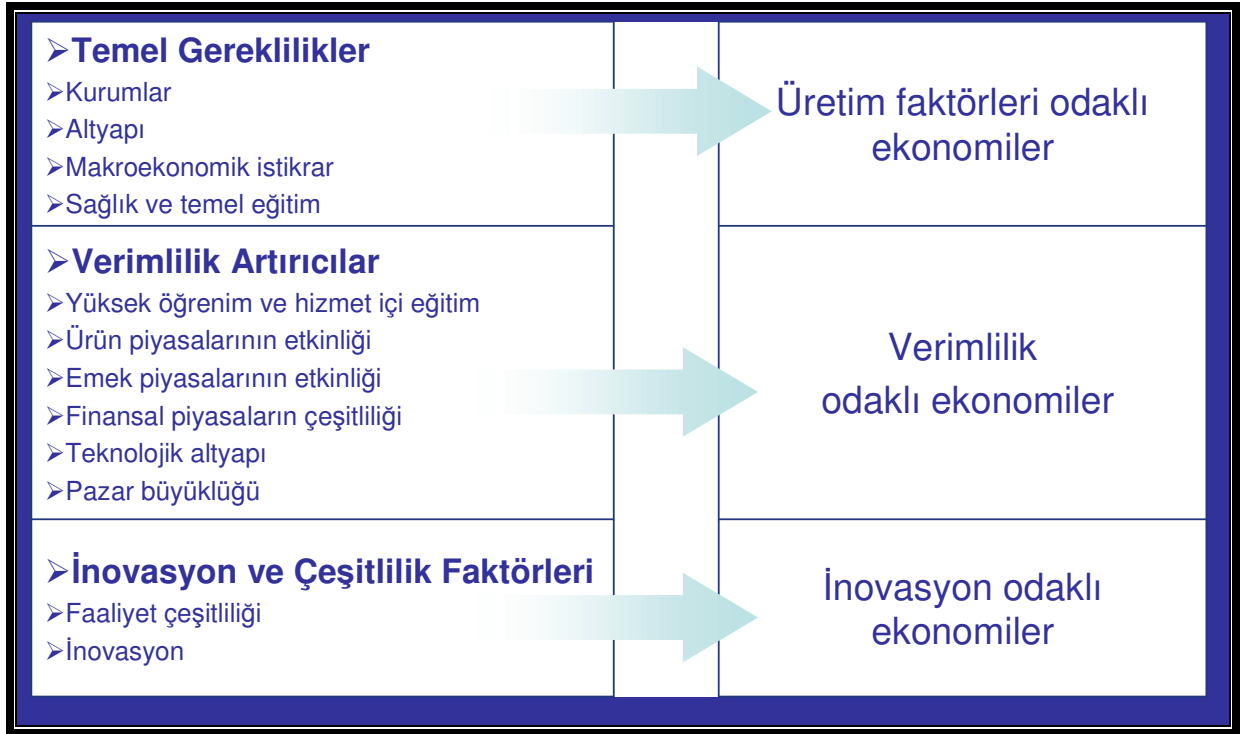
Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF) ülkelerin rekabet güçlerine göre sıralandığı Küresel Rekabet Raporu'nu 1979 yılından beri yayımlıyor. "Rekabet gücü"nü, bir ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerin dünya pazarlarındaki payı olarak değil, o ülkede sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak olan kurumların, politikaların ve üretim faktörlerinin tümünü kapsayan verimlilik düzeyi olarak tanımlayan WEF, ülkelerin rekabet düzeyini niceliksel olarak ölçebilmek ve sıralayabilmek için Küresel Rekabet Endeksi'ni kullanıyor. Columbia Üniversitesi'nden Profesör Xavier Sala-i-Martin tarafından geliştirilen Küresel Rekabet Endeksi yalnızca ülkelerin şu andaki verimlilik düzeyini değil orta vadede ekonomik büyüme potansiyellerini de yansıtmayı hedefliyor. Bu endeks, rekabet gücünün hem mikro hem de makro belirleyicilerini bir arada kullanıyor. Çünkü şirketlerin başarılı olması kamu kuruluşlarının etkinliğine, eğitim sisteminin mükemmelliğine ve makroekonomik istikrara bağlı; bunlarsa tek başlarına bir ülkede refah artışını sağlamada yeterli değil, şirketlerin verimli yöntem ve süreçler kullanarak mal ve hizmet şeklinde yeni değerler yaratmaları da gerekiyor.

Rekabet gücü, bir ülkede sürdürülebilir büyümeyi sağlayacak olan kurumların, politikaların ve üretim faktörlerinin tümünü kapsayan verimlilik olarak tanımlandığında büyüme üzerine iki yüzyıldır yapılan teorik ve ampirik çalışmalar sonucunda büyümenin belirleyicileri olarak kabul gören bütün parametreler rekabetin de belirleyicileri olarak ortaya çıkıyor. Küresel Rekabet Raporu 2008–2009, 2007 yılına ait kamuya açık nesnel verilerin yanında, bu yıl 134 ülkede 12 binin üzerinde iş dünyası lideriyle yapılan Yönetici Görüş Anketi sonuçlarına dayanılarak hazırlandı. Dışa açıklık, makroekonomik istikrar, iyi yönetim, hukukun üstünlüğü, kurumlar, yolsuzluk, piyasa koşulları, kamu harcamaları, faaliyet çeşitliliği, talep düzeyi, pazar büyüklüğü gibi toplam 110 farklı ve birbirini dışlamayan belirleyici faktöre ait veriler gruplandırılarak küresel rekabetin üç alt endeksi oluşturuldu:

- Temel Gereklilikler
- Verimlilik Artırıcılar
- İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri

Küresel Rekabet Endeksi, Şekil 1’de görülen toplam 12 grupta toplanmış birbirini tamamlayan verilerin oluşturduğu üç alt endeksten yararlanılarak hesaplanıyor. Grupların içinde enflasyonun düzeyi, üniversiteye kayıt oranı, kamu borcu ve internet erişim oranı gibi nesnel veriler ile bu tür verilerin derlenemediği ancak ekonomik büyümeye etkisinin önemli olduğu düşünülen belirleyiciler için öznel veriler yer alıyor. Öznel veriler, yargı bağımsızlığı, kurumsallaşmış yolsuzluğun varlığı, hükümetin ekonomiye yararsız müdahalelerinin boyutu gibi şirket yöneticileriyle yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen verilerdir.

Şekil 1 Küresel Rekabet Endeksi: Alt Endeksler ve Veri Grupları

Kaynak: Küresel Rekabet Raporu 2008–2009, Dünya Ekonomik Forumu (2008)

Toplamda Küresel Rekabet Endeksi’ni veren üç alt endeksten ilki *Kurumlar, Altyapı, Makroekonomik İstikrar* ile *Sağlık ve Temel Eğitim’e* ait veriler bir araya getirilerek oluşturulan **Temel Gereklilikler**dir. İkincisi *Yüksek Öğrenim ve Hizmet İçi Eğitim, Ürün Piyasalarının Etkinliği, Emek Piyasalarının Etkinliği, Finans Piyasalarının Çeşitliliği, Teknolojik Altyapı* ve *Pazar Büyüklüğü* verilerinin bir birleşimi olan **Verimlilik Artırıcılar**; sonuncusu ise *Faaliyet Çeşitliliği* ve *İnovasyon’a* ait verileri kapsayan **İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri’**dir.

Küresel Rekabet Endeksi hesaplanırken, bu üç alt endeks sanayileşmenin farklı aşamalarındaki ülkeler için farklı katsayılar kullanılarak toplanıyor. Farklı katsayılar kullanılmasının nedeni, sanayileşmenin farklı basamaklarında farklı belirleyicilerin öne çıkması. Örneğin, **İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri** alt endeksinin katsayısı teknoloji üreten belli başlı ülkelerde daha fazla, çünkü bu ülkelerin büyümeleri teknolojik olarak ön saflarda oldukları için görece olarak daha çok kendi teknoloji geliştirme kapasitelerine bağlı. Ülkelerin teknoloji geliştirme kapasitelerini ölçmekte kullanılan patent sayıları icatlarla sonuçlanan Ar-Ge faaliyetlerinin göstergesi olarak alındığında sanayileşmenin en üst basamağında dünya çapında 25 ülke yer alıyor (WEF, 2005). Sanayileşmenin en alt basamağında yer alan ülkeler için ağırlık **Temel Gereklilikler** alt endeksine verilirken, orta düzeyde sanayileşmiş ülkeler için **İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri** önemli olmakla birlikte, ağırlık teknoloji özümsemesini mümkün kılan *Yüksek Öğrenim, Piyasa Etkinliği ve Teknolojik Altyapı* gibi **Verimlilik Artırıcılar** alt endeksinde. Kısaca kalkınmanın birbirini takip eden gelişmelerden oluşan dinamik bir süreç olduğu kabul edildiğinde sanayileşmenin farklı aşamalarındaki ekonomiler için rekabette farklı alt endeksler ağırlık kazanıyor:

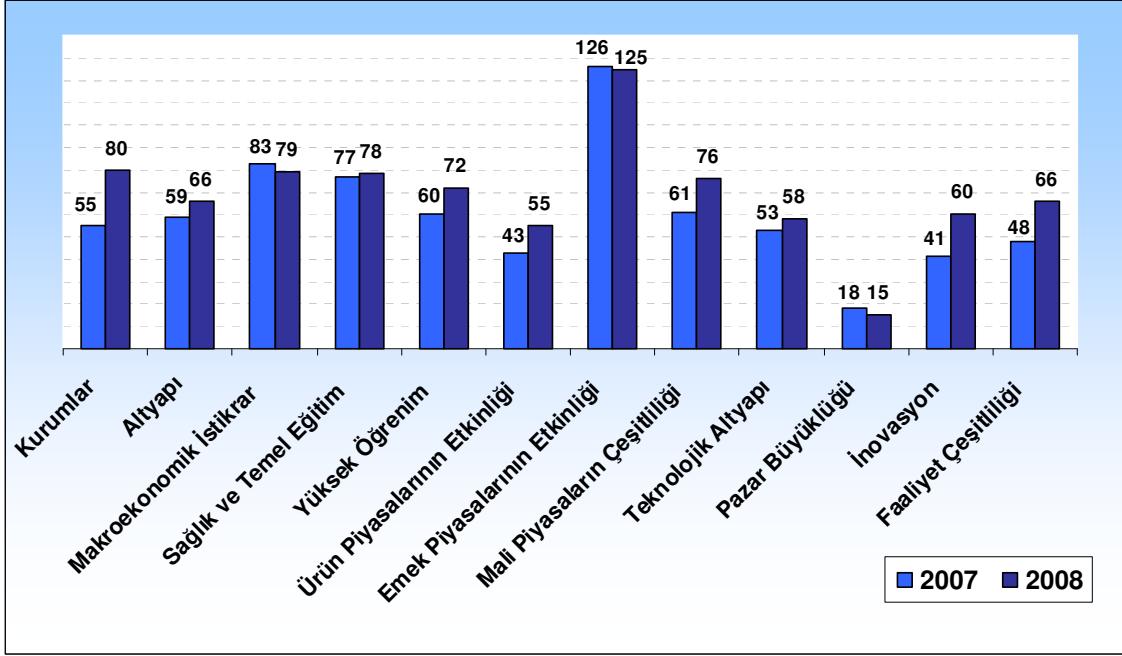
- Üretim faktörleri odaklı ekonomilerde ağırlık Temel Gerekliliklerde;
- Verimlilik odaklı ekonomilerde ağırlık Verimlilik Artırıcılarda;
- İnovasyon odaklı ekonomilerde ağırlık İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörlerinde, çünkü bu ülkelerin büyümeleri teknolojik olarak ön saflarda oldukları için görece olarak daha çok kendi teknoloji geliştirme kapasitelerine bağlı.

Küresel Rekabet Raporu 2008-2009'da Türkiye, GSYİH'si 9000–17000 dolar arasında olduğu için bu yıl ilk kez Verimlilik Odaklı Ekonomi'den İnovasyon Odaklı Ekonomi'ye geçiş aşamasında bir ekonomi olarak ele alınıyor. Bundan önceki raporlarda Türkiye Verimlilik Odaklı Ekonomi olarak sınıflandırılıyor ve Küresel Rekabet Endeksi oluşturulurken ağırlık %50 ile **Verimlilik Artırıcılar** alt endeksine veriliyordu. **Temel Gereklilikler** alt endeksinin ağırlığı %40, **İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörlerinin** ağırlığı ise %10 olarak alınıyordu.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2008–2009 Küresel Rekabet Endeksi'ne göre Türkiye 134 ülke içinde 63'üncü sırada yer aldı. Aynı endekste Türkiye geçen sene 131 ülke arasında 53'üncü sıraya kadar yükselmişti. Geçtiğimiz yılın sıralamasında AB ile üyelik müzakerelerini sürdüren ülkelerden Hırvatistan'ın önünde yer alan Türkiye, bu yıl geriye düşmüş durumda. Ancak yine de Türkiye, AB üyeleri ve aday ülkeler arasından Yunanistan

(67), Romanya (68), Bulgaristan (76) ve Makedonya'nın (89) önünde yer aldı. Bir ülkenin uluslararası kıyaslamalarda genel sırası bir ölçüde bilgi verse de, önemli olan hangi alanlarda ilerleme kaydedildiğini ve hangilerinde müdahalenin gerekli olduğunu gösteren alt endeksler.

Şekil 2 Küresel Rekabet Endeksi Bileşenlerinde Türkiye'nin Sırası

Kaynak: Küresel Rekabet Raporu 2008–2009, Dünya Ekonomik Forumu (2008)

Türkiye'nin sıralamada en iyi olduğu alan 134 ülke içinde 15'inciliği aldığı *Pazar Büyüklüğü*. Sonra sırasıyla 55, 58 ve 60'ıncı olduğu *Ürün Piyasalarının Etkinliği*, *Teknolojik Altyapı* ve *Faaliyet Çeşitliliği* geliyor. Teknolojiyi kabul etme anlamında Türk şirketlerinin görece olarak atılgan oldukları söylenebilir. Bu durum özel sektörün bir kısmının üretim sistemlerini yükseltmek için hazırlıklı olduğunu gösteriyor.

Türkiye'nin 2008 raporunda, en kötü olduğu alan 134 ülke içinde 125'inciliği aldığı *Emek Piyasalarının Etkinliği*. Sonra sırasıyla 80, 79 ve 78'inci olduğu *Kurumlar*, *Makroekonomik İstikrar* ile *Sağlık ve Temel Eğitim* geliyor. *Makroekonomik İstikrar* başlığı altında toplanan verilerde geçen yıl yaşanan 18 basamaklık ilerleme daha yavaş da olsa (4 basamak) sürmekle beraber ulaşılan nokta yeterli değil.

Bu yılın genel sıralamasındaki 10 basamaklık gerilemede 55'inci sıradan 80'inci sıraya düşen *Kurumlar* alanındaki (özellikle kamu kurumlarına güvendedeki) azalma çok etkili görünüyor.

Bu gerilemenin ardında (61'den 76'ncı sıraya inen) finans piyasalarına yönelik algılamadaki bozulma da yatıyor.

Temel Gereklilikler

Temel Gereklilikler alt endeksini oluşturan bileşenlerden birisi olan *Kurumlar*'da Türkiye, 2008 raporunda, 2007 raporuna göre 15 basamak gerilemiş, çünkü *Kurumlar* başlığı altında toplanan verilerin hemen hepsinde 20–30 basamaklık düşüş var. Özellikle “Hükümet kararlarının şeffaflığı”, “Kamu fonlarının dağılımı”, “Güvenlik güçlerine güven”, “Hükümet kararlarında kayırmacılık” ve “Hükümet harcamalarında israf” verilerinde büyük gerileme var. “Yönetim kurullarının etkinliği” (127) ve “Terörizmin iş dünyasına maliyeti” (117) Türkiye'nin sıralamada bu başlık altında en gerilerde yer aldığı veriler.

Altyapı'ya ait verilerde, Türkiye'nin en zayıf olduğu alanlar 88'inci olduğu “Liman altyapısının kalitesi” ve 84'üncü olduğu “Elektrik arzının kalitesi”.

Makroekonomik İstikrar alanındaki skoru belirleyen nesnel verilerden “Enflasyon”da, Türkiye hala en gerilerde (107), diğer makroekonomik göstergelerde ise 134 ülke içinde ortalarda yer alıyor.

Sağlık ve Temel Eğitim, Türkiye'nin en zayıf olduğu üçüncü alan. Üstelik bu alanda ileriye gidiş bir yana son iki yıldır gerileme görülüyor. Türkiye'nin bu alanda en zayıf olduğu nokta sırasıyla 91 ve 90'ıncı sırada yer bulabildiği temel eğitimin kalitesi ve bunun için yapılan harcamalar. Türkiye “Bebek ölümleri”ne ait sıralamada da ancak 84. sırada yer alabiliyor.

Verimlilik Artırıcılar

Verimlilik Artırıcılar alt endeksini oluşturan bileşenlerden ilki olan *Yüksek Öğrenim ve Hizmet İçi Eğitim*'de Türkiye'nin ortalamanın altında performans sergilediği göstergeler “Hizmet İçi Eğitim” (90) ve “Ortaöğretime kayıt” (84).

Ürün Piyasalarının Etkinliği alanında, geçen yıla kıyasla 12 basamak gerileyerek 55. sıraya yerleşen Türkiye, bu başlık altında yer alan verilerden “Vergilendirmenin boyutu ve

etkinliği”nde 123’üncü sırada. Diğer sorunlu alanlar “Tarım politikasının maliyeti” (88) ve “Gümrük işlemlerinin yükü” (83).

Emek Piyasalarının Etkinliği bileşeni altında yer alan göstergelerin tamamında Türkiye rekabetçi dezavantaja sahip. Bunlar arasında Türkiye’nin 131 ülke arasında

- 129. sırada yer aldığı “Kadın istihdamı”,
- 116. sırada olduğu “İşçi-işveren işbirliği”,
- 113. sırada olduğu “İşten çıkarmanın maliyeti”,
- 102. sırayı aldığı “Ücret-verim”,
- “İstihdamın katılığı”, “Profesyonel yöneticilere güven”, “Ücret belirlemede esneklik” ve “Ücret dışı emek maliyeti” gibi göstergelerde Türkiye’nin sırası 81–94 arasında.

Teknolojik Altyapı’da geçen yıla kıyasla 5 basamak gerileyerek 58. sıraya yerleşen Türkiye’nin rekabet gücünü olumsuz etkileyen konular “Dođrudan yabancı yatırımlar ve teknoloji transferi” (86) ile “Kişi başına düşen bilgisayar sayısı” (80).

Verimlilik Artırıcılar alt endeksini oluşturan bileşenlerden *Pazar Büyüklüğü* Türkiye’nin sıralamada en iyi olduğu alan (15).

İnovasyon ve Çeşitlilik

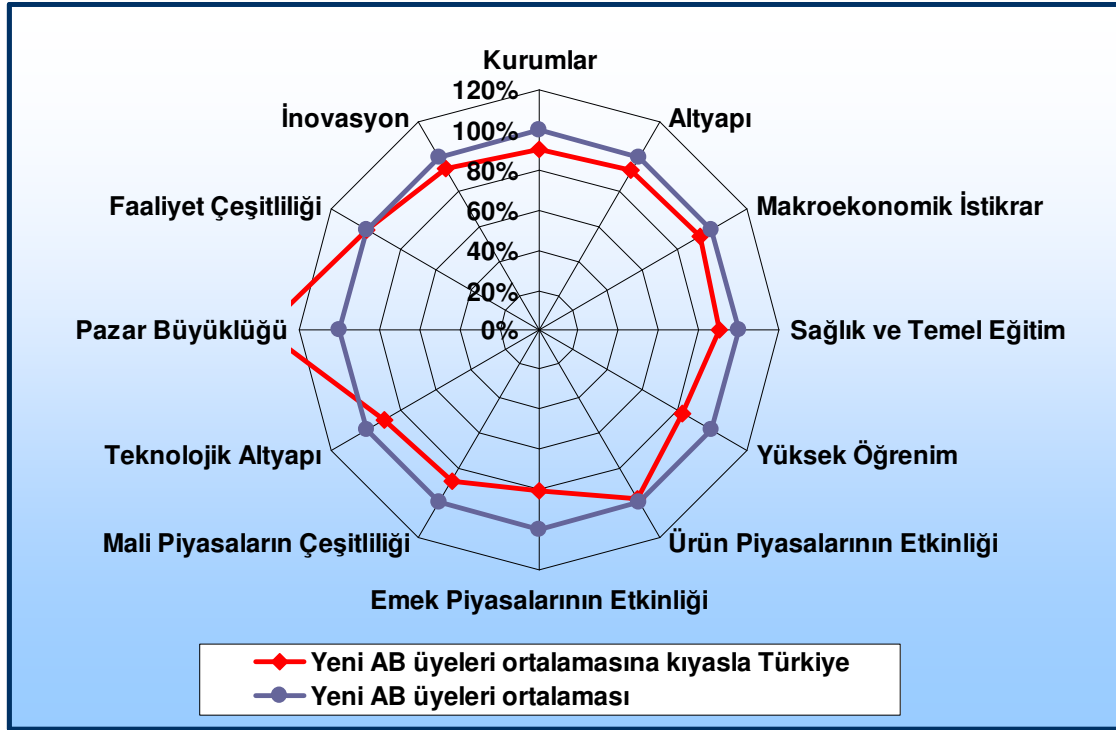
Bu yılın genel sıralamasındaki 10 basamaklık gerilemede (toplamda 61’den 76’ncı sıraya inen) *Mali Piyasaların Çeşitliliği* altındaki verilerdeki bozulma önemli rol oynuyor. Bu alandaki başlıca sorunlar, “Bankaların itibarı”ndaki (114) azalış, “Risk sermayesine erişim”in (97) zorluğu ve “Yasal haklar endeksi”nin (93) düşüklüğü.

İnovasyon ve Çeşitlilik Faktörleri alt endeksini oluşturan diğer veri grubu *İnovasyon*. Bu başlık altında yer alan veriler arasında yalnızca “Patent sayısı”nda bir basamak da olsa bir iyileşme var. Sıralamada en çok düşenler “Kamunun ileri teknoloji ürünleri alımı” (73’ten 106’ya) ve bilim adamları ve mühendislerin bulunabilirliğinde (47’den 59’a). Türkiye, “özel sektör ve üniversiteler arası işbirliği”nde (57), “İnovasyon kapasitesi”nde (55), “Bilimsel araştırma enstitülerinin kalitesi”nde (52) ortalama bir performans sergiliyor.

YENİ AB ÜYELERİNE KIYASLA TÜRKİYE

Türkiye'nin en önemli yabancı yatırım kaynağı olan AB-15 ülkelerinin yatırımlarını çekmede rekabet halinde olduğu son iki genişlemede AB üyesi olan ülkelerle (Yeni AB Üyeleri) Türkiye'yi WEF verilerine göre karşılaştırmak yararlı olacaktır. Şekil 3, Küresel Rekabet Endeksini oluşturan üç alt endekse ait on iki veri grubunda Türkiye'nin durumunu, sırasıyla son iki genişlemede AB üyesi olan ülkelerin %100 olarak alınan ortalaması ile karşılaştırmalı olarak veriyor.

Şekil 3 Küresel Rekabet Endeksi'ni Oluşturan Veri Gruplarında Yeni AB Üyelerine Kıyasla Türkiye, 2008

Kaynak: Küresel Rekabet Raporu 2008–2009, Dünya Ekonomik Forumu (2008)

Şekil 3'e göre son iki genişlemede AB üyesi olan 12 ülkenin (yeni AB üyeleri) %100 olarak alınan ortalama performansına kıyasla, Türkiye'nin belirgin bir şekilde daha iyi olduğu tek alan *Pazar Büyüklüğü*.

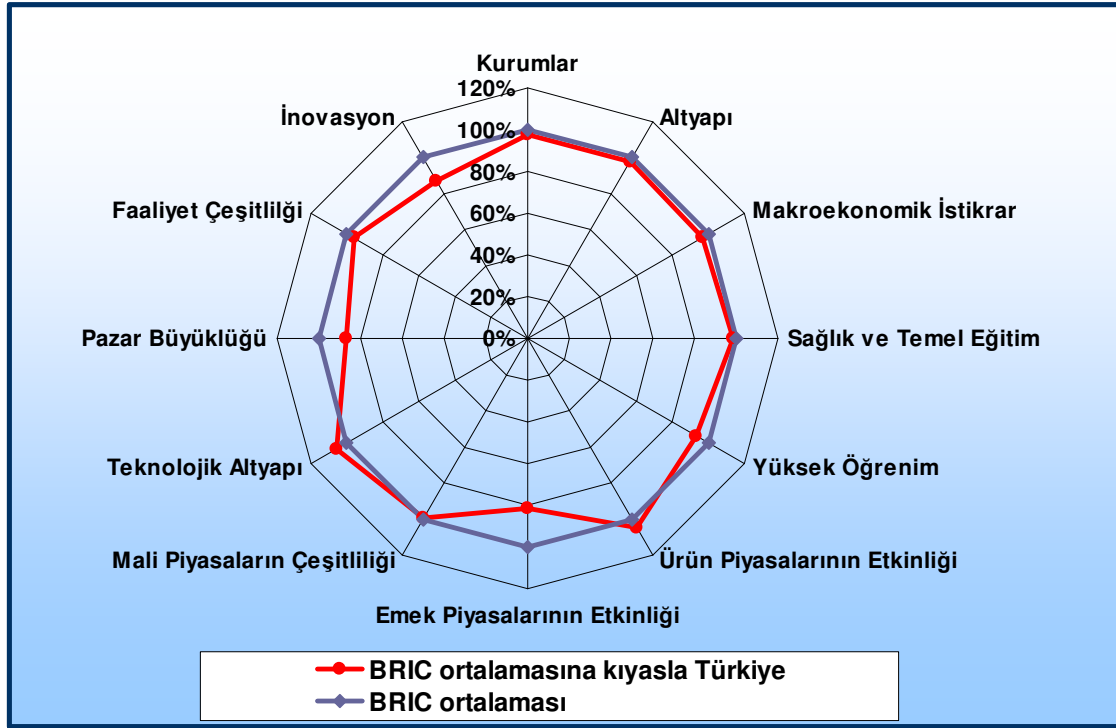
Türkiye *Faaliyet Çeşitliliği*, *Ürün Piyasalarının Etkinliği* ve *Kurumlar*'da geçtiğimiz yıl yeni AB üyelerine karşı sahip olduğu üstünlüğü bu yıl kaybetmiş ve başa baş bir duruma gelmiş olmakla kalmıyor, sonucuda oldukça geriye düşmüş görünüyor.

Yeni AB üyelerine kıyasla Türkiye'nin performansının en kötü olduğu alanlar sırasıyla *Emek Piyasalarının Etkinliği*, *Yüksek Öğrenim ve Hizmet İçi Eğitim*, *Mali Piyasaların Çeşitliliği*, *Teknolojik Altyapı*, *Sağlık ve Temel Eğitim*, *Altyapı*, *Makroekonomik İstikrar* ve *İnovasyon*.

BRIC ÜLKELERİNE KIYASLA TÜRKİYE

Türkiye'yi, yatırım çekme açısından rekabet içinde olduğu düşünülebilecek bir diğer grup olan ve yükselen piyasalar olarak da adlandırılan BRIC ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ile karşılaştırmak da yararlı olacaktır.

Şekil 4 Küresel Rekabet Endeksi'ni Oluşturan Veri Gruplarında BRIC Ülkelerine Kıyasla Türkiye, 2008

Kaynak: Küresel Rekabet Raporu 2008–2009, Dünya Ekonomik Forumu (2008)

BRIC ülkeleri doğal olarak *Pazar büyüklüğü* alanında Türkiye'den daha yüksek bir performans gösteriyor. Ancak Türkiye'nin performansının BRIC ülkeleri ortalamasına kıyasla *Emek piyasalarının etkinliği* alanında daha bile kötü olması dikkat çekici. Ayrıca, BRIC ülkeleri *İnovasyon* ile *Yüksek öğrenim ve hizmet içi eğitim* alanlarında da Türkiye'den belirgin bir şekilde daha iyi durumda.

Türkiye'nin BRIC ülkeleri ortalamasına kıyasla iyi olduğu alanlar *Ürün piyasalarının etkinliği* ve *Teknolojik altyapı*. Geçtiğimiz yılın sıralamasında *Mali piyasaların çeşitliliği* ve *Faaliyet çeşitliliği* alanlarında da daha iyi bir performans sergileyen Türkiye, bu yıl bu avantajlarını kaybetmiş durumdadır. Ayrıca, Türkiye bu yıl **Temel Gereklilikler** alt endeksini oluşturan veri gruplarının (*Kurumlar, Altyapı, Makroekonomik İstikrar* ile *Sağlık ve temel eğitim*) tamamında BRIC ülkeleri ortalamasınının az farkla da olsa gerisine düşmüş durumda.

SONUÇLAR

2008–2009 Küresel Rekabet Endeksi'ne göre yapılan sıralamada, Türkiye'nin 10 basamak gerilemesi büyük ölçüde anket verilerindeki düşüşten kaynaklanıyor. Nesnel verilerin bazılarında da düşüş olmakla birlikte çoğunluğu iyileşme gösteriyor. Bu nedenle sıralamadaki gerilemeyi iş dünyasının beklentilerindeki bozulmayla ilişkilendirebiliriz. Özellikle kamu kurumlarına güvendedeki azalma ve finans piyasalarına yönelik algılamadaki bozulma öne çıkıyor. Ancak, beklentilerinin bozulmasına karşın, bir önceki yıl olduğu gibi, Küresel Rekabet Raporu 2008-2009'da da Türkiye, özel sektörün performansının değerlendirildiği alanlarda (*Ürün Piyasalarının Etkinliği, Teknolojik Altyapı, Faaliyet Çeşitliliği, İnovasyon*) daha başarılı.

Daha çok ülke yönetiminin performansını ölçen göstergelerden *Makroekonomik İstikrar* 'da önceki yıllara göre ilerleme sağlanmakla beraber, Türkiye'nin rekabetçiliğini artırmak için şimdiye kadar gösterilen çabaların sürdürülmesi gerekiyor. *Sağlık ve Temel Eğitim, Altyapı* ile *Kurumlar* alanında ise ilerleme bir yana gerileme görülmesi, hükümetin bu konulara daha çok eğilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. *Emek Piyasalarının Etkinliği* ile ilgili göstergelerin tamamında Türkiye'nin rekabetçi dezavantaja sahip olması nedeniyle işgücü piyasalarının kapsamlı bir reforma ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

2001 krizi sonrasında yapılan reformların bir yansıması olarak önceki iki yılda toplam 20 ülkenin önüne geçmiş olan Türkiye'nin bu yıl yaşadığı hızlı düşüş, AB üyelik müzakerelerinin durma noktasına gelmesiyle birlikte reform sürecinin yavaşlamasına bağlanabilir.

KAYNAKLAR

WEF, The Global Competitiveness Report 2008–2009, World Economic Forum, 2005, 2008